

KAJET - WARMIŃSKO-MAZURSKI KWARTALNIK OŚWIATOWY

ukazuje się od 1993 roku

REDAGUJE ZESPÓŁ:

Agnieszka Spikert
Elżbieta Szymborska
Wojciech Tański
Wiesława Zielińska
członek honorowy
Barbara Antczak

REDAKTOR NACZELNY

Wojciech Tański

ADRES REDAKCJI

Warmińsko-Mazurski
Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
10-447 OLSZTYN
ul. Głowackiego 17
tel. 89 522-85-18 pok. 114
e-mail: kajet@wmodn.olsztyn.pl

SKŁAD KOMPUTEROWY

Leszek Kalinowski

Redakcja zastrzega sobie prawo
do dokonywania zmian formalnych
oraz skrótów w tekście.

TREŚĆ NUMERU

W. Tański - Drodzy Czytelnicy	3
M. Jaroszewski - Młodzież wobec problemu...	6
B. Osik - Nauczanie trzech ostatnich papieży	9
J. Wiśniewska, J. Maciejewska - Wizyta studyjna ...	10
G. Halicka, B. Mindziul - Dzień Otwartych Drzwi UWM	11

Z ŻYCIA SZKÓŁ

R. Urbaniak, H. Kamińska - GEOOGRÓD przy ZSB	12
M. Gromacka, M. Zalewska - NOC SÓW w Biesalu	14
L. Tchórz - Ja i mały teatr po raz dziewiąty	15
I. Kędzierzawska - Dziecięcym piórem	16
A. Żołądek - II Dzień Kultury Hiszpańskiej w ZSO	17
J. Motulewicz - Egzotyczne widoki, smaki, przeżycia...	17
K. Gajewski - Adwentowe POLA NADZIEI	18
L. Nowacka, M. Bigus - Konkurs Prozawodowy	18
K. Gajewski - Lekcja wielkopostnego miłosierdzia	19
K. Bącik - Popularnonaukowe warsztaty w Instytucie PAN	20

Drodzy Czytelnicy, długo zastanawiałem się, co umieścić we wstępie do tego numeru *Kajetu*. Pomysłów nie brakowało, wręcz przeciwnie. I to właśnie ich nadmiar sprawił, że trudno, bardzo trudno, było mi zdecydować się na jeden. Rozpocząłem więc długi, zbyt długi, proces eliminacji. A jak wiadomo, każda dobrze przeprowadzana eliminacja powinna opierać się na jakichś kryteriach. W tym przypadku kryteriach, umożliwiających „uhonorowanie” realizacją najlepszego pomysłu na wstęp. Wbrew pozorom znalezienie kryteriów, przez które trzeba przesiać własne pomysły, nie jest łatwym zadaniem. Wtedy z pomocą przyszedł piękny, mądry i dobry tekst Michela Piguemala *Trzy sita*¹⁾, który pomógł mi w eliminowaniu pomysłów na wstęp tak bardzo, że sam stał się inspiracją do tego, co teraz Państwo czytacie.

Żeby nic nie uronić z wyjątkowości wspomnianego tekstu, zamiast streszczać, zamieszczam go w całości:

Któregoś dnia zjawił się u filozofa Sokratesa jakiś człowiek i chciał się z nim podzielić pewną wiadomością.

– Posłuchaj, Sokratesie, koniecznie muszę ci powiedzieć, jak się zachował twój przyjaciel.

– Od razu ci przerwę – powiedział mu Sokrates – i zapytam, czy pomyślałeś o tym, żeby przesiać to, co masz mi do powiedzenia, przez trzy sita?

A ponieważ rozmówca spojrzał na niego nic nierozumiejącym wzrokiem, Sokrates tak to objaśnił:

– Otóż, zanim zaczniemy mówić, zawsze powinniśmy przesiać to, co chcemy powiedzieć, przez trzy sita. Przypatrzmy się temu! Pierwsze sito to sito prawdy.

Czy sprawdziłeś, że to, co masz mi do powiedzenia, jest doskonale zgodne z prawdą?

– Nie, słyszałem, jak o tym mówiono, i. . .

– No cóż. . . Sądzę jednak, że przynajmniej przesiałeś to przez drugie sito, którym jest sito dobra. Czy to, co tak bardzo chcesz mi powiedzieć, jest przynajmniej jakąś dobrą rzeczą?

Rozmówca Sokratesa zawahał się, a potem odpowiedział:

– Nie, niestety, to nie jest nic dobrego, wręcz przeciwnie. . .

– Hm! – westchnął filozof. – Pomimo to przypatrzmy się trzeciemu situ. Czy to, co pragniesz mi powiedzieć, jest przynajmniej pożyteczne?

– Pożyteczne? Raczej nie. . .

– W takim razie nie mówmy o tym wcale! – powiedział Sokrates. – Jeżeli to, co pragniesz wyjawić, nie jest ani prawdziwe, ani dobre, ani pożyteczne, wolę nic o tym nie wiedzieć. A i tobie radzę, żebyś o tym zapomniał...

Na tym mógłbym z powodzeniem zakończyć wstęp, ponieważ wszelkie komentarze wydają się zbędne, a wręcz mogą spłoszyć magiczność opowieści.

Nie byłbym jednak sobą, gdybym nie odniósł się do użyteczności *Trzech sit* w życiu codziennym i praktyce nauczycielskiej.

Zacznę od przypomnienia, że jedną z podstawowych funkcji języka jest komunikacja interpersonalna. Banał, ale język ma służyć porozumiewaniu się, czyli właściwemu odczytywaniu przez odbiorcę kodów nadawanych przez nadawcę. Wszelkie zmiany, jakie zaszły w języku podczas rozwoju cywilizacji, wynikały przede wszystkim z tej jego funkcji. Dotyczy to również zmian, które zachodzą na naszych oczach. Na nic zatem zdadzą się zabiegi purystów językowych, bijących na alarm z powodu – ich zdaniem – postępującej „degeneracji” języka, on i tak pójdzie swoją drogą. Jeśli nikogo nie dziwi dziś fakt, że nie mówimy językiem Kochanowskiego, Mickiewicza czy Wyspiańskiego, to za 100 - 200 lat nikogo nie będzie dziwiło, że wiele z obowiązujących współcześnie nam form językowych przeszło do lamusa.

Aby można było komunikować się, trzeba zbudować tekst językowy adekwatny do szeroko rozumianej sytuacji komunikacyjnej. Podstawową funkcją każdego tekstu językowego jest przekazanie informacji. Niezależnie od tego jak zbudowany jest tekst językowy, zawsze zawiera w sobie informację, którą jego nadawca (autor) chce przekazać odbiorcy. Należy zdawać sobie sprawę z tego, że każda przekazywana informacja opatrzona jest mniejszą lub większą dawką subiektywizmu. Subiektywizmu, wynikającego z zasobu słownictwa nadawcy, jego mentalności lub z doboru zakresu treści w komunikacie. Dwa pierwsze z wymienionych czynników nie wynikają ze złej woli nadawcy, a jedynie są pochodną jego konstrukcji psychofizycznej. W przypadku trzeciego czynnika możemy mieć do czynienia z takim, a nie innym zakresem wiedzy nadawcy lub z takim świadomym doborem faktów, aby tworzyły one informację zgodną z preferencjami nadawcy. W tym przypadku mamy już do czynienia z manipulacją. Chociaż wszystkie zawarte w informacji wiadomości będą zgodne z prawdą, to pominięcie w komunikacie niektórych z nich sprawi, że cała informacja będzie nieprawdziwa. Ten sposób manipulacji wykorzystywany jest coraz częściej. Szczególnie wyspecjalizowały się w nim niektóre środki masowego przekazu. Również część, tzw. historyków dopuszcza się fałszowania historii poprzez pomijanie w swych pracach „niewygodnych” wydarzeń lub postaci. Zdumiewa mnie ich dziewiętnastowieczna mentalność, że jeśli o czymś albo kimś nie napiszą, to tego nie było, to o tym nikt się nie dowie. Świat przez ponad 100 lat bardzo się zmienił i na szczęście dziś pisane przez nich teksty, nie są jedynym źródłem informacji. Powinni o tym pamiętać, jeśli chcą uchodzić za rzetelnych naukowców.

Nie tylko funkcja informatywna tekstu językowego bywa wykorzystywana przy dokonywaniu manipulacji. Chyba jeszcze częściej w tym celu stosowane są funkcje:

ekspresywna i impresywna. W pierwszej, nadawca przekazuje odbiorcy informacje o swoich uczuciach, stanach emocjonalnych, samopoczuciu. Służy jej nie tylko dobór słów, interpunkcja, grafia, ale także intonacja, natężenie głosu, mimika. W drugiej, nadawca z założenia buduje komunikat tak, aby odpowiednio oddziaływać na odbiorcę. Funkcja ta stosowana jest w tekstach o charakterze dydaktycznym. Pouczenie może być wyrażone wprost, np.: *Kto pod kim dołki kopie, ten sam w nie wpada*. Wtedy intencja nadawcy jest jednoznaczna. Pouczenie może też być ukryte tak, jak to ma miejsce w tekstach parenetycznych czy persyflażowych, np.: w *Śmierci pułkownika*, Adama Mickiewicza. Odbiorca, stykający się z takimi tekstami, bardzo rzadko ma świadomość, czemu służy zawarty w nich komunikat i wtedy łatwo o dokonanie manipulacji.

Dobrze byłoby, aby nadawca każdy formułowany przez siebie komunikat już na etapie jego powstawania przepuścił przez trzy sita: prawdy, dobra i użyteczności. Powinniśmy o tym pamiętać szczególnie w relacjach z uczniami. Dobrze by było, aby każdy nauczyciel, przekazujący uczniowi informację zwrotną o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i postępach w tym zakresie, zastanowił się, na ile informacja ta odzwierciedla prawdziwy obraz osiągnięć edukacyjnych danego ucznia; czy uczeń zostanie w niej doceniony za to, co zrobił dobrze i zmotywowany do dalszego rozwoju? i w końcu, czy przekazywana informacja podpowie uczniowi dalszy sposób uczenia się danych wiadomości i umiejętności? czy w ogóle uczeń potrafi spożytkować przekazywaną mu przez nauczyciela informację zwrotną?

Drodzy Czytelnicy, życzę Wam, aby wszystkie informacje, nie tylko te, które do Was docierają, ale również te, które będą przez Was formułowane, były zawsze wcześniej przepuszczone przez trzy sita Sokratesa.

Wojciech Tański

¹⁾Michel Piguemal, *Bajki Filozoficzne*, przeł. Helena Sobieraj, Warszawa 2004, s. 3.

Zdrowych, pogodnych, radosnych Świąt Wielkanocnych,
odrodzenia nadziei i wiary, trafionych prezentów od zająca,
ciepłego, wiosennego nastroju, serdecznych i inspirujących spotkań
z najbliższymi oraz wesołego Alleluja

życzy Redakcja

Młodzież wobec problemu zdrowia psychicznego - wyniki badania

Jakie poglądy wyraża młodzież na temat zdrowia psychicznego – w perspektywie jego ochrony, zaburzenia i leczenia? Odpowiedź na tak zadane pytanie posiada, poza walorem poznawczym, dwa znaczenia. Po pierwsze weryfikuje stan dotychczasowych oddziaływań edukacyjnych adresowanych do młodzieży w kontekście ochrony zdrowia, po drugie jest podstawą prognozowania przyszłych zachowań – postaw wobec problemu społecznego, jakim jest powszechność występowania zaburzeń psychicznych. Tekst prezentuje efekt poszukiwania odpowiedzi na drodze badania ankietowego uczniów szkół ponadpodstawowych.

Wprowadzenie

Sformułowanie pytania o poziom prezentowanej przez młodzież wiedzy w obszarze zdrowia psychicznego i jego zaburzeń powstało po nałożeniu na siebie (jak robi się to z przeżroczami) trzech aktów prawnych regulujących sposób organizowania oddziaływań społecznych adresowanych do uczniów (w obszarze edukacji i ochrony zdrowia) – są to: Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, Narodowy program ochrony zdrowia na lata 2016-2020 oraz Narodowy program ochrony zdrowia psychicznego na lata 2017-2022.

Młody mieszkaniec Polski otrzymuje gwarancję uczestniczenia w systemie, którego reprezentanci wyposażają go w kompetencje niezbędne do aktywnego uczestniczenia we współczesnym społeczeństwie – jednocześnie jako podmiot realizujący swój osobisty potencjał (fizyczny, emocjonalny, intelektualny i duchowy) oraz jako uczestnika społeczności zdolnego do kooperacji i współdzielenia zasadniczych zrębów systemu wartości, wśród których znajduje się wymóg tolerancji leżącej u podłoża integracji społecznej. Uczniowie posiadają także zapewnienie ochrony zdrowia, które w kontekście psychologicznym przyjmuje postać działań m.in. profilaktycznych, polegających na wyposażaniu młodych odbiorców w zasób adekwatnej wiedzy. Wśród priorytetowych treści z zakresu problematyki klinicznej (dla odróżnienia od treści wspierających rozwój) znajdują się zagadnienia związane z uzależnieniami (chemicznymi i behawioralnymi), patologią zachowań agresywnych (przemocy i autoagresji w jej różnorodnych formach) oraz zachowań seksualnych (m.in. pornografii). Z ustaleń badania „Epidemiologia zaburzeń psychiatrycznych i dostępność psychiatrycznej opieki zdrowotnej. EZOP – Polska”, wiadomo jednak, iż spektrum problemów zaburzeń zdrowia psychicznego, z którymi boryka się w ciągu życia co czwarty mieszkaniec Polski (ustalenia dotyczą osób w wieku produkcyjnym) jest szersze. Istotnym pozostaje więc pytanie, czy wiedza, którą dysponują osoby stojące u progu dorosłego życia, jest wystarczająca w perspektywie realnego problemu społecznego, jakim jest powszechność występowania

zaburzeń psychicznych w szerokim ich spektrum (od zaburzeń nerwicowych, przez zaburzenia osobowości, po zaburzenia nastroju i psychozy). Mówiąc o wiedzy, którą dysponują absolwenci szkół ponadpodstawowych, bo tymi w tym miejscu się zajmiemy, nie mamy na myśli akademickiego wykładu psychiatrii i psychologii klinicznej; interesują nas natomiast przekonania, które mają charakter uproszczony, ujawniający się w postawach społecznych. Zatem, jeśli młodzi ludzie mają z dużym prawdopodobieństwem zetknąć się z problemem zaburzeń psychicznych – czy osobiście doświadczając zaburzenia, czy będąc członkiem rodziny osoby cierpiącej w związku z psychopatologią, czy stanowiąc część społeczności integrującej osoby powracające do zdrowia, w tym aktywności zawodowej, istotne jest, w jaką wiedzę są aktualnie wyposażeni. Może bowiem ona stanowić wartościowy zasób w perspektywie profilaktyki i rehabilitacji, może również istnieć jako zestaw stereotypów z całą szkodliwą siłą fałszowania rzeczywistości.

Pytanie o stosunek młodych ludzi do spraw zdrowia psychicznego i jego zaburzeń wydaje się istotny, a jakość odpowiedzi ważna w perspektywie indywidualnej i społecznej.

Zobaczmy zatem, jaki obraz rysuje przed nami młodzież zapytana o opinie na zapowiadany wyżej temat.

Opis badania

Zbieranie uczniowskich opinii odbywało się metodą kwestionariuszową; zostało przeprowadzone w miesiącach listopad – grudzień 2017 roku, w grupie 227 uczniów dwóch olsztyńskich szkół ponadpodstawowych: liceum ogólnokształcącego (118 osób) i technikum (109 osób). Dziewczęta stanowiły 41% ogółu badanych, młodzież męska 59%. Wartym odnotowania jest fakt, iż grupy pochodzące z dwóch szkół różniły się między sobą proporcjami reprezentacji płci: pośród uczniów liceum ogólnokształcącego dziewczęta przeważały liczebnie nad chłopcami (65% - 35%), podczas gdy w grupie uczniów technikum stanowiły zdecydowaną mniejszość (16% - 84%). Średnia wieku osób badanych w technikum była o 12 miesięcy wyższa w porównaniu z wiekiem uczniów liceum ogólnokształcącego (17,10 - 16,8)

Ankietowane osoby proszone były o określenie własnego stosunku do kolejnych, zaprezentowanych w przygotowanym do tego celu kwestionariuszu, twierdzeń przez wskazanie wybranej wartości na czterostopniowej skali, gdzie nota „3” oznaczała zdecydowaną zgodę, nota „2” zgodę umiarkowaną oraz odpowiednio „1” umiarkowany brak zgody i „0” zdecydowaną niezgodę (ta sama punktacja zastosowana jest w zaprezentowanych niżej wykresach ilustrujących uzyskane wyniki). Badanie miało charakter grupowy i anonimowy.

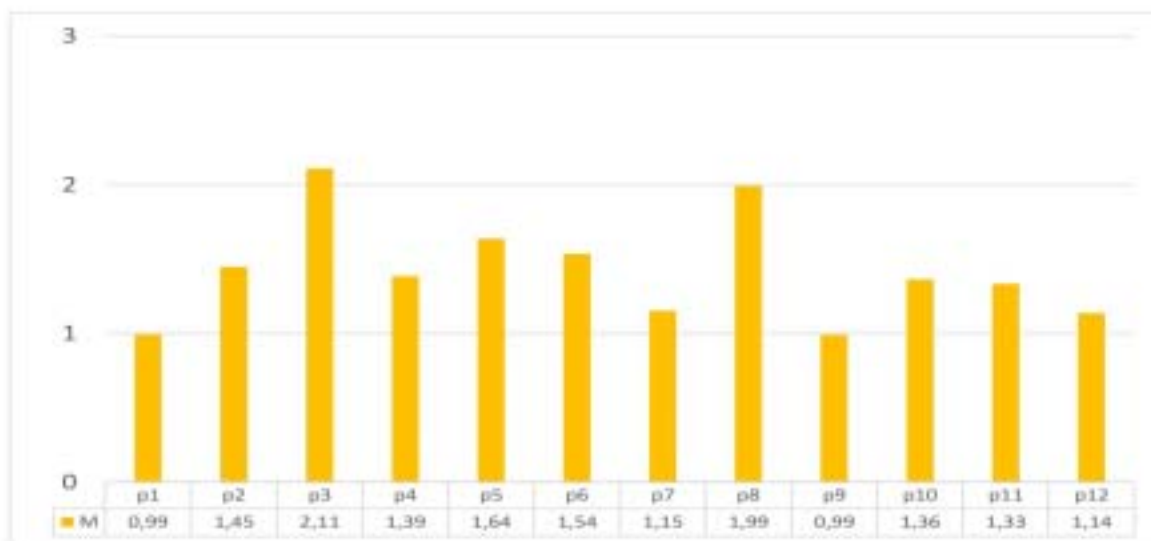
Kolejne twierdzenia, wobec których młodzież zajmowała stanowisko, dotyczyły kolejno (określenia w nawiasach odpowiadają numeracji zastosowanej we wspomnianych wykresach): obecności tematu zdrowia psychicznego w trakcie zajęć lekcyjnych (p1), przekonania o niemożliwości skutecznego leczenia zaburzeń psychicznych (p2), uznawania ochronnej dla zdrowia psychicznego funkcji bliskich emocjonalnie relacji z innymi ludźmi (p3), wartościującego oceniania zaburzenia psychicznego jako oznaki „słabości charakteru” (p4), przekonania o stanowieniu przez osoby z zaburzeniami psychicznymi niebezpieczeństwa dla otoczenia (p5), obawy przed szkodliwym działaniem farmakoterapii psychiatrycznej „niszczącej osobowość” (p6), przekonania o niezdolności osób borykających się z zaburzeniami psychicznymi do pracy zawodowej (p7), zaufania do skuteczności psychoterapii jako formy leczenia (p8), traktowania dorosłości jako okresu życia szczególnie narażonego na występowanie zaburzeń psychicznych (p9), nieufności wobec specjalisty psychoterapeuty jako „przyjaciela za pieniądze” (p10), przekonania o byciu dobrze zorientowanym w sprawach objawów i sposobów leczenia zaburzeń psychicznych (p11), obecności w bliskim otoczeniu społecznym (rodzina, znajomi) osób doświadczających zaburzeń zdrowia psychicznego.

Wybór powyższych twierdzeń rzecz jasna nie oddaje pełnego spektrum problematyki zdrowia psychicznego. Będąc autorskim wyciągiem z wątków obecnych

w literaturze przedmiotu, przekazie medialnym oraz treściach nieformalnych dialogów społecznych, wydaje się jednak zawierać treści adekwatne do zamiaru scharakteryzowania stosunku młodzieży do poruszanego zagadnienia. Za odpowiednią kompozycją zaproponowanych twierdzeń przemawia również fakt, iż były one czytelne dla młodych respondentów, udzielających w zdecydowanej większości odpowiedzi we wszystkich miejscach kwestionariusza – ze zgromadzonego materiału badawczego zaledwie 2% wypełnianych ankiet zostało uznanych za nieprzydatne do analizy w związku z niewłaściwym wypełnieniem (we wszystkich przypadkach były to pominięcia pojedynczych twierdzeń).

Prezentacja i komentarz wyników

Temat zdrowia psychicznego w ocenie uczniów jest raczej nieobecny pośród zagadnień omawianych w czasie zajęć szkolnych. Można zatem przyjąć, iż udzielane przez nich odpowiedzi odzwierciedlają poglądy utworzone nie tyle na podstawie usystematyzowanego i spójnego programu edukacyjnego, co przypadkowego i zróżnicowanego potocznego przekazu medialnego i osobistych doświadczeń. W tym kontekście najczęściej tworzą zbiór różnorodnych i sprzecznych opinii, które w uśrednionym wyniku znajdują się w przestrzeni między pozytywnymi i negatywnymi rozstrzygnięciami.

Ryc. 1. Wyniki badania ankietowego młodzieży

M – średnia wyników w całej badanej grupie

źródło: opracowanie własne

Zatem uczniowie biorący udział w badaniu nie zgadzają się między sobą co do możliwości i skuteczności leczenia zaburzeń psychicznych, odpowiedzialności osób borykających się z problemami zdrowia psychicznego za swoją sytuację i możliwość kierowania przez nie własnym zachowaniem tak, aby było ono produktywnie i bezpieczne dla innych. Równolegle z wnioskiem o współistnieniu opozycyjnych poglądów warto zaznaczyć

również brak określonej jednoznaczności, która byłaby wyrazem powszechnego ulegania stereotypom dotyczącym kwestii zaburzeń zdrowia psychicznego. Można powiedzieć, że w badanej grupie niekorzystne z naszego punktu widzenia opinie równoważone są pożądanymi. Ta perspektywa jest tym bardziej optymistyczna, iż ujawniająca się w innym miejscu przewaga wyrażanych poglądów stoi po stronie racjonalnej oceny sytuacji. Tak też badani uczniowie dzielą stosunkowo często pogląd, iż czynnikiem chroniącym zdrowie psychiczne są bliskie (przyjacielskie i miłosne)

relacje z ludźmi, zaś ryzyko wystąpienia zaburzeń dotyczy także osób młodych. Możliwy do zaobserwowania jest również raczej pozytywny stosunek do psychoterapii jako formy leczenia zaburzeń psychicznych – przy towarzyszącej mu jednak sprzecznej opinii dotyczącej oceny samej funkcji terapeuty.

Podsumowując, badani uczniowie w kwestiach poglądu na temat zaburzeń psychicznych i osób borykających się z tym problemem zdani są raczej na siebie. Przy braku jednoznacznego i systematycznego przekazu edukacyjnego w niewielkim stopniu tworzą przestrzeń współdzielonych opinii – te jednak, są wyrazem racjonalnej oceny niepoddającej się wpływowi stereotypów. Jest to spostrzeżenie istotne w całości o tyle, iż przyszła edukacja dotycząca wyżej wymienionych zagadnień nie musi konfrontować się ze zmasowanym i powszechnym oporem uprzedzeń społecznych, pozostając skazaną na budowanie od podstaw nowej perspektywy. Właściwe jej wydaje się raczej wzmacnianie i rozwijanie już istniejących przekonań, korzystnych z punktu widzenia profilaktyki, leczenia, rehabilitacji i integracji w obszarze zdrowia psychicznego.

Zróźnicowanie wyodrębnionych podgrup

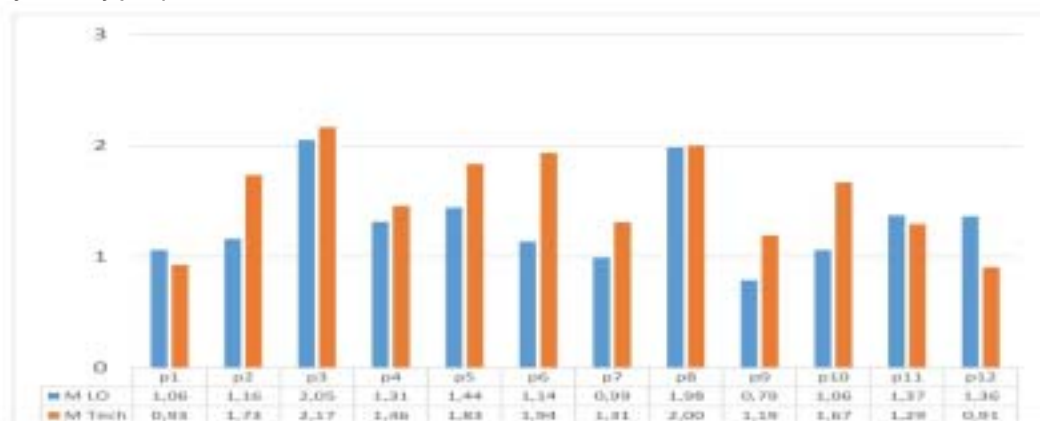
Podstawowym celem badania ankietowego było zebranie danych pozwalających stworzyć obraz przekonań młodzieży w obszarze poruszanej tu problematyki. Obok przewodniego motywu, procedurze gromadzenia informacji towarzyszyły również zainteresowania tym, czy i jak młodzież różni się będzie między sobą sposobem udzielanych odpowiedzi. W tym miejscu przyjęto dwa kryteria podziału całej zbadanej populacji na dwie grupy. Pierwsze inspirowane jest ustaleniami wspomnianego już badania „EZOP – Polska”, z których wynika, iż stosunek społeczny wobec osób doświadczających zaburzeń psychicznych, czy placówek opieki psychiatrycznej, związany jest ze stanem własnego zdrowia psychicznego – osobistym konfrontowaniem się z problemem (osoby deklarujące ogólnie lepsze samopoczucie, nie wskazujące osobistego dyskomfortu psychicznego, wydają się być w swoich poglądach bardziej sztywne i restrykcyjne, prezentując dystansujące przekonania w odniesieniu do

pozycji społecznie osób borykających się z problemami psychiatrycznymi). Postawione w tym miejscu pytanie dotyczy tego, czy uczniowie mający doświadczenie lub samą świadomość obecności w bliskim otoczeniu (rodzina, znajomi) osób borykających się z trudnościami psychologicznymi będą inaczej, niż osoby nie mające takich doświadczeń, odnosić się do zagadnień dotyczących zaburzeń psychicznych?

Pytanie drugie jest analogiczne, z tym, że opiera się na podziale badanych ze względu na rodzaj szkoły, której są uczniami: liceum ogólnokształcącego i technikum. W drugim wypadku punktem wyjścia była subiektywna ocena różnej charakterystyki obu typu szkół – skupiających, w tym wypadku, młodzież raczej męską (technikum) lub żeńską (liceum) oraz ukierunkowaną na kształcenie w zakresie kompetencji raczej praktycznych-zawodowych (technikum) i akademickich (liceum). Jak zatem wygląda wynik tych zestawień?

Podział badanych ze względu na pierwsze kryterium nie owocuje ujawnieniem istotnych różnic między wyodrębnionymi (podobnie licznymi) grupami. Uczniowie, potwierdzający obecność w swoim otoczeniu osób doświadczających zaburzeń psychicznych, jedynie z nieco mniejszym naciskiem wskazują na spostrzeganie zagrożenia ze strony tych osób, jak też okazują się być nieco bardziej pesymistyczni w kwestii możliwości skutecznego leczenia zaburzeń psychicznych.

Więcej różnic pojawia się podczas zestawienia ze sobą wyników uczniów liceum ogólnokształcącego i technikum. Uczniowie liceum rzadziej oceniają osoby zaburzeniami psychicznymi jako niebezpieczne, wydają się częściej zauważać je w najbliższym otoczeniu i być świadomymi ryzyka zaburzeń dotyczącego także ich samych jako ludzi młodych. Uczniowie technikum wyraźnie bardziej sceptycznie, niż rówieśnicy z LO, podchodzą do psychiatrycznego leczenia, widząc w farmakoterapii niebezpieczeństwo „niszczenia osobowości”, także bardziej nieufnie traktują specjalistów psychoterapeutów. Mniej optymistycznie oceniają szanse leczenia zaburzeń psychicznych i powrotu osoby cierpiącej z tego powodu do aktywności zawodowej.

Ryc. 2. Wyniki badania ankietowego młodzieży, porównanie grup LO i Tech

M LO – średnie wyników uczniów liceum ogólnokształcącego

M Tech – średnie wyników uczniów technikum

źródło: opracowanie własne

Uwidocznione różnice nie wynikają najprawdopodobniej bezpośrednio z treści kształcenia realizowanych w wyżej wymienionych szkołach – w obu przypadkach uczniowie wskazywali najczęściej na brak poruszania tematu zdrowia psychicznego w trakcie zajęć. Niedysponując dokładnymi analizami, pozwalającymi rzeczowo porównywać obie szkoły pod względem, np.: jakości i organizacji kształcenia, składu kadry nauczającej, zainteresowań i aktywności uczniów pozostaje przyjąć założenie, iż kształcenie ogólnokształcące, skupiające młodzież przejawiającą różnorodne zainteresowania poznawcze oraz najczęściej aspirującą do dalszego kształcenia na poziomie akademickim, sprzyja ograniczaniu stereotypów społecznych, dotyczących zdrowia i zaburzeń psychicznych.

Podsumowanie

Zaprezentowane wyżej wyniki badania oczywiście nie wyczerpują pełnego obrazu, tj. przekonań młodzieży, mieszkańców Polski, na temat zaburzeń zdrowia psychicznego. Zebrane metodą kwestionariuszową opinie pochodzą od grupy reprezentującej dwie wybrane szkoły ponadpodstawowe miasta wojewódzkiego – to zbyt mało, aby wyciągać wnioski dotyczące całej populacji. Zbyt pochopnym byłoby również w tym miejscu rozstrzyganie perspektyw aksjologiczno-kulturowych związanych z rokowaniem dotyczącymi przyszłości postaw społecznych. Uzyskane dane pozwalają jednak naszkicować apewien obszar problemu. Okazuje się bowiem, iż w kwestii zdobywania wiedzy o szeroko rozumianej problematyce ochrony zdrowia psychicznego młodzież pozostaje zdana raczej na siebie. Stając na progu dorosłego życia, którego niechybnym składnikiem będzie konfrontowanie się z problemem zaburzeń psychicznych (osobiście i/lub jako uczestnik społeczności) młodzi ludzie budują swoje przekonania w tym obszarze w sposób raczej przypadkowy i potoczny, co stanowi o niebezpieczeństwie ignorancji, rozwijania i utrwalania szkodliwych społecznie stereotypów. Oczywistym jest więc pytanie o sposoby niwelowania dystansu między deklaracją wyposażania młodych na progu dorosłości w niezbędne kompetencje (także poznawcze), a realnością – w ujmowanym tu kontekście edukacyjnym. Do określenia faktycznych wielkości owego dystansu konieczne jest jednak dalsze, poszerzające grupę respondentów, badanie. Natomiast w stawianiu hipotez o czynnikach stojących za konstruowaniem przez młodzież pożądanym z naszego punktu widzenia poglądów na temat zdrowia psychicznego pomocne może okazać się spostrzeżenie o zaobserwowanych różnicach między stanowiskiem prezentowanym przez uczniów szkół zróżnicowanym profilem: technicznym i ogólnokształcącym.

*Marcin Jaroszewski
W-M ODN w Olsztynie*

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 3 w Olsztynie

Nauczanie trzech ostatnich papieży

6 marca 2018 r. odbył się etap wojewódzki **Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Czasach i Osobie Karola Wojtyły – Jana Pawła II „Papież Słowianin”**. IX edycja konkursu skierowanego do uczniów dotychczasowych gimnazjów nosiła tytuł: „Św. Jan Paweł II – Syn polskiego narodu, świadek i uczestnik zmagania o wolność i niepodległość Polski”.

Rywalizacja konkursowa gimnazjalistów rozpoczęła się o godz. 12.00. W ciągu 100 minut uczniowie wypełniali arkusz podzielony na 3 części. W części pierwszej znajdowało się 20 pytań zamkniętych. Druga i trzecia część wymagała czytania ze zrozumieniem tekstów wystąpień papieskich i odpowiedzi na pytania. Każdy z uczestników mógł uzyskać łącznie 64 punkty.

Zgodnie z regulaminem podanym przez Łódzkiego Kuratora Oświaty tytuł finalisty etapu wojewódzkiego konkursu mógł uzyskać uczeń, który otrzymał co najmniej 50 % możliwych do uzyskania punktów. W tym roku szkolnym ten tytuł otrzymały dwie uczennice z Gimnazjum im. Jana Pawła II w Gródkach: **Magdalena Antkiewicz** i **Aleksandra Zajdzińska**. Dziewczęta będą reprezentowały nasze województwo na etapie ogólnopolskim, który odbędzie się 18 maja 2018 r. w Łodzi.

7 marca 2018 r. do etapu diecezjalnego XXVIII Olimpiady Teologii Katolickiej przystąpiła młodzież szkół ponadpodstawowych. W tym roku uczestnicy zgłębiali zagadnienie „Pokój i nadzieja dla Europy w nauczaniu Benedykta XVI i Franciszka”.

24 uczestników o godz. 11.00 otrzymało test sprawdzający wiedzę i przystąpiło do rozwiązywania 31 zadań różnego typu. Młodzież odpowiadała na pytania przez 45 minut. Każdy mógł zdobyć maksymalnie 65 punktów.

Najwięcej punktów otrzymali:

1. **Jakub Wollin** (Zespół Szkół Elektronicznych i Telekomunikacyjnych w Olsztynie),
2. **Joanna Budna** (Liceum Ogólnokształcące w Bartoszychach),
3. **Małgorzata Nowagiel** (Liceum Ogólnokształcące nr 2 w Olsztynie).

Uczniowie będą reprezentowali archidiecezję warmińską podczas finału ogólnopolskiego w Łodzi odbywającego się w dniach 5 – 7 kwietnia 2018 r.

Zwycięzcom gratuluję i życzę sukcesów na etapie ogólnopolskim!

*Bożena Osiek
W-M ODN w Olsztynie*

Wizyta studyjna nauczycieli języka angielskiego w Warszawie

2 lutego 2018 r. piętnaście nauczycielek, anglistek z przedszkoli, szkół podstawowych oraz gimnazjów z terenu Warmii i Mazur, wzięło udział w wizycie studyjnej w Niepublicznej Szkole Podstawowej AURUS w Warszawie. Organizatorem wyjazdu była Elżbieta Szyborska, konsultant do spraw języków obcych z Wojewódzkiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie i inicjator powstania sieci Twórczych Anglistów oraz Sieci Wsparcia Nauczycieli języka Angielskiego Edukacji Przedszkolnej i Wczesnoszkolnej.

Szkoła AURUS jest młodą placówką kształtującą i wychowującą dzieci w wieku od 6 do 14 lat. Podstawową dewizą jest tu koncentracja na dziecku, jego potrzebach i zdolnościach tak, aby zapewnić mu wszechstronny rozwój zgodny z jego możliwościami.

Zajęcia anglojęzyczne oparte są na podejściu holistycznym, opierającym się na rozwijaniu wszystkich istotnych sfer - poznawczej, intelektualnej, emocjonalnej, fizycznej oraz społecznej. Szkoła pracuje według koncepcji rozwoju inteligencji wielorakich Howarda Gardnera. Program nauczania jest elastyczny, dostosowuje się go do aktualnego tempa pracy danej klasy. Duży nacisk kładzie się na wypracowanie umiejętności pracy zespołowej, współodpowiedzialności i dążenia do sukcesu.

Szkoła jest nastawiona na rozwój umiejętności językowych, uczniowie nabywają w niej zdolności płynnego porozumiewania się w dwóch językach. W celu osiągnięcia biegłości w języku angielskim, na lekcjach języka angielskiego stosowana jest metoda immersji, czyli zanurzenia w język. Pozwala to uczniom w naturalny, niewymuszony sposób odnajdywać się w świecie anglojęzycznym.

Część uczniów jest absolwentami Dwujęzycznego Przedszkola Sportowego „Mali Odkrywczy”.

Zaproszeni goście obserwowali lekcje języka angielskiego w klasach pierwszych, czwartej, piątej oraz siódmej. Prowadzone były one przez nauczycielki szkoły,

Alicję Panasiewicz, Agnieszkę Kowieszko oraz Agnieszkę Oskę, w ramach projektu Erasmus +. Wszystkie lekcje odbyły się całkowicie w języku angielskim. Na każdym etapie edukacyjnym dało się zauważyć dużą biegłość oraz naturalność w posługiwaniu się językiem. Uczniowie traktowali panie prowadzące zajęcia oraz gości jako native speakerów, zwracając się do nich jedynie w języku angielskim. Nauczyciele języka angielskiego w tej szkole w kontaktach z uczniami i kadrami pedagogicznymi oraz obsługą placówki nigdy nie używają języka ojczystego. Realizacja lekcji opierała się na wspólnych grach językowych, wykonywaniu ćwiczeń z podręczników oraz wypełnianiu kart pracy. Uczniowie byli bardzo aktywni i chętni do pracy.

Elementem wizyty było także spotkanie z panią metodyk oraz dyrektorką szkoły, podczas którego nauczycielki miały okazję pogłębić swą wiedzę o metodzie immersji oraz o specyfice pracy szkoły.

Wizyta w Warszawie była wspaniałą okazją do doskonalenia swojego warsztatu pracy, wymiany doświadczeń oraz nawiązania nowych kontaktów zawodowych.

Obie strony wyraziły chęć dalszej współpracy.

*Justyna Wiśniewska, Jolanta Maciejewska
Szkoła Podstawowa w Klebarku Wielkim*

Dzień Otwartych Drzwi UWM

Maj maturami stoi, ale co dalej? Część maturzystów prawdopodobnie wie, na jaki kierunek będzie aplikowała, a część pewnie nie jest jeszcze do końca zdecydowana. Może więc warto skorzystać z możliwości, jaką daje Dzień Otwartych Drzwi, który jest organizowany przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski. W tym roku przypada on 6 kwietnia. Jest to wspaniała okazja dla wszystkich przyszłych studentów nie tylko zwiedzenia campusu, laboratoriów, auli uczelnianych, ale także okazję posłuchania dobrych przedmaturalnych rad udzielonych przez ekspertów Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej, zapoznania się z ofertą kształcenia UWM oraz kryteriami kwalifikacji na wymarzony kierunek studiów.

Miejscem, gdzie odbywa się całe przedsięwzięcie, jest Centrum Nauk Humanistycznych przy ul. Kurta Obizta 1 w Kortowie. Tego dnia zamienia się ono w siedzibę główną UWM – hol wypełnia się barwnymi stanowiskami, reprezentującymi wszystkie wydziały, jednostki uczelniane oraz koła naukowe. Wydziały czy poszczególne kierunki prześcigają się w pomysłach – niektórzy częstują sałatkami, inni pokazują najnowsze cuda techniki, takie jak drukarka 3D lub różnego rodzaju roboty.

Atrakcje Dnia Otwartych Drzwi stanowią prezentacje ekspertów OKE z Łomży, prezentacje wydziałów w aulach oraz holu, a także Akademickiego Centrum Kultury, które w swoich kilkunastu agendach zrzesza między innymi miłośników teatru, filmu, muzyki, tańca, żeglarstwa, bo przecież studia to nie tylko nauka, ale także czas rozwijania swoich pasji i zainteresowań. W programie tego wyjątkowego dnia w roku są też liczne warsztaty (np. „Tour de Gastro”, zorganizowane przez Wydział Nauk o Żywności, na których rok temu można było zrobić zdrowszą wersję hamburgerów oraz wykonać domowe słodkości), symulacje (np. rozprawy karnej, która w zeszłym roku odbyła się w laboratorium sądowym Wydziału Prawa i Administracji) oraz pokazy (np. umiejętności artyleryjskich żołnierzy 11 Mazurskiego Pułku Artylerii z Węgorzewa, zorganizowane w 2017 roku na zaproszenie Wydziału Humanistycznego). Dużym zainteresowaniem odwiedzających Dzień Otwartych Drzwi cieszą się liczne wycieczki organizowane przez wydziały, podczas których można zobaczyć np. laboratorium technologii drewna czy pracownię spawalniczą (Wydział Nauk Technicznych), zwiedzić Ośrodek Jeździecki (Wydział Bioinżynierii Zwierząt), prosektorium Katedry Anatomii Zwierząt (Wydział Medycyny Weterynaryjnej) albo ogród dydaktyczno-doświadczalny (Wydział Kształtowanie Środowiska i Rolnictwa). Każdy z pewnością znajdzie coś dla siebie.

Studium Języków Obcych również aktywnie włącza się w organizowanie Dnia Otwartych Drzwi. Jako jednostka międzywydziałowa stanowimy jedynie dodatek do kształcenia studentów wszystkich wydziałów. Żadna osoba chyba jednak nie ma wątpliwości, że to ważny dodatek. Wiemy bowiem, jak istotna jest znajomość języków obcych podczas szukania pracy po studiach.

Każdy z zespołów językowych naszej jednostki chce zachęcić przyszłych żaków do wyboru ich języka, a w ofercie mamy: łacinę, francuski, włoski, hiszpański, niemiecki i angielski.

Lektorzy wszystkich języków przygotowują rozmaite atrakcje. Mamy zarówno tradycyjne testy diagnostyczne, jak i mini quizy językowo-kulturowe. Można sprawdzić swoją znajomość języka również na grach planszowych oraz pokonwersować z lektorami w wybranym przez siebie języku. Co roku staramy się wzbogacać naszą prezentację SJO nowymi elementami. W tym roku wprowadzamy warsztaty tematyczne. Uczniowie przekonają się na przykład, jak w inny, mniej tradycyjny sposób, można nauczyć się zwrotów łacińskich do dziś używanych w mowie i piśmie. Odwiedzających nasze stoisko poczęstujemy też słodkościami, w większości własnoręcznie wykonanymi – ciasteczkami z angielską wróżbą, rosyjską chałwą, muffinkami z międzynarodowymi flagami i ciasteczkami-ludzikami w niemieckich barwach.

Przy naszym stanowisku można rozwiązać swoje wątpliwości dotyczące nauki języków obcych. Cierpliwie odpowiadamy na pytania i dodatkowo wyjaśniamy, że na zajęciach staramy się korzystać z podręczników i materiałów specjalistycznych na tych wydziałach, na których jest to możliwe, ponieważ znajomość fachowego słownictwa może im znacznie pomóc w późniejszej pracy. Dodatkowo na studiach drugiego stopnia prowadzimy warsztaty z języka specjalistycznego dostosowane programem do konkretnego kierunku studiów i indywidualnych potrzeb uczących się. Z kolei studentom z różnego rodzaju niepełnosprawnościami oferujemy tak zwane „zajęcia dedykowane”, podczas których program nauczania jest często realizowany indywidualnie lub w grupie zaledwie kilkuosobowej z uwzględnieniem specyficznych wymagań danego studenta.

Studium Języków Obcych prowadzi również atrakcyjne kursy językowe. Maturzystom, pytającym o tę kwestię, przedstawiamy naszą bogatą ofertę, obejmującą zarówno język ogólny, jak i specjalistyczny oraz kursy przygotowujące do egzaminów certyfikacyjnych. Od 2014 roku jesteśmy partnerem ETS (Educational Testing Service), największej organizacji testującej na świecie oraz lidera w tworzeniu obiektywnych i rzetelnych certyfikatów językowych.

Pamiętajmy, że Dzień Otwartych Drzwi jest tylko raz w roku i jest to jedyna i niepowtarzalna okazja, by poznać uniwersytet od kuchni – zwiedzić pracownię i laboratoria, Bibliotekę Uniwersytecką oraz miasteczko akademickie, a także poznać kryteria kwalifikacji kandydatów na I rok studiów. Rozmowa z pracownikami oraz studentami na pewno będzie pomocna w wyborze odpowiedniego kierunku studiów. Więcej informacji na temat Dnia Otwartych Drzwi Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego znajduje się na stronie www.uwm.edu.pl.

*Gabriela Halicka, Barbara Mindziul
Studium Języków Obcych
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego*

Z ŻYCIA SZKÓŁ

GEOOGRÓD przy ZSB w Olsztynie to poligon edukacyjny

Zakończone zostały prace związane z realizacją projektu „Geoogród przy **Zespole Szkół Budowlanych w Olsztynie**”. Realizacja projektu była możliwa dzięki dofinansowaniu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie poprzez Olsztyńskie Centrum Edukacji Ekologicznej. Prace projektowe wsparły również firmy współpracujące ze szkołą i osoby prywatne. Projekt realizowano w trzech etapach: jesienią i wiosną w roku szkolnym 2015/2016 i wiosną 2017. Dzięki podjętej inicjatywie powiększona została baza dydaktyczna przeznaczona do prowadzenia zajęć z edukacji przyrodniczej, ekologicznej i zawodowej.

Realizując kolejne etapy projektu, uczniowie angażowali się w wykonywanie różnorodnych prac podczas zajęć praktycznych jak również w czasie wolnym. Wykonane przez uczniów prace to: projekty zagospodarowania terenu, przygotowanie działki, wykonanie ścieżek sensorycznych z różnych skał i materiału organicznego, przygotowanie kolekcji skał, dobór i nasadzenia roślin, wykonanie elementów małej architektury z wykorzystaniem materiału skalnego np. murki, gabiony, ławki, a także zamontowanie pergoli, trejaży i tablic informacyjnych. Pracy starczyło dla każdego: dla przyszłego architekta krajobrazu, technika budownictwa, technika drogownictwa, technika technologii drewna i stolarza,

nawet dla technika geodety i wszystkich miłośników przyrody.

Powstały przy ZSB Geoogród jest nie tylko piękną enklawą zieleni, miejscem prowadzenia zajęć edukacyjnym, ale jest również inspiracją do rozwoju i kreatywnego działania uczniów. Prezentujemy przykłady twórczego zaangażowania uczniów w rozwój bazy dydaktycznej poprzez wykonanie pomocy dydaktycznych i prac konkursowych.

Projekt koncepcyjny Geoogrodu, wykonany przez uczniów pod kierunkiem nauczyciela, stanowił również pracę konkursową zgłoszoną w kategorii projekt użytkowy w Konkursie Prac i Projektów Praktycznych Uczniów Szkół Średnich organizowanym przez Radę Federacji Stowarzyszeń Naukowo- Technicznych NOT. Zaproponowano w nim różne formy elementów dydaktycznych m.in. kolekcję głazów narzutowych, różnych naturalnych kruszyw i odpowiednio dobranej roślinności. W szkole zawodowej, w której kształcą się w zawodach: budowlanych, drogowych, architektury krajobrazu, surowiec skalny jako materiał, jest podstawowym elementem budowlanym. Wiedza z zakresu geografii i ekologii koreluje z wiedzą przekazywaną na przedmiotach zawodowych, przez co umożliwia uczniom rozpoznawanie, zrozumienie i wykorzystywanie tych surowców w pracy zawodowej. Teren, na którym została odpowiednio dobrana roślinność, jest miejscem pokazowym do prowadzenia zajęć z przedmiotów przyrodniczych. Dzięki tym elementom uczniowie będą dostrzegać na co dzień elementy krajobrazu naturalnego i wskazywać ich wykorzystywanie w obiektach budowlanych, dostrzegać piękno środowiska przyrodniczego oraz potrzebę naturalnego i estetycznego

Wiosna w Geoogrodzie

Ścieżka sensoryczna w Geoogrodzie

komponowania różnych obiektów, co ma wpływ na tworzenie harmonijnego krajobrazu kulturowego. Miejsce to zwraca również uwagę na problem niszczenia krajobrazu przyrodniczego, z którego znikają głazy narzutowe i głazowiska.

Odpowiedzią na zaproponowany przez nauczyciela WEBQUEST „Kamienna ścieżka sensoryczna” oraz ogłoszony w szkole konkurs „Mam pomysł na ...” jako element uzupełniający, została wykonana przez uczniów ścieżka sensoryczna obrazująca historię wykorzystania różnorodnych materiałów do budowy dróg oraz makieta rzeźby młodoglacjalnej. Makieta pełni funkcję pomocy naukowej używanej na lekcjach geografii. Wzór makiety oraz umieszczenie poszczególnych elementów rzeźby polodowcowej zostały zaczerpnięte z podręczników szkolnych oraz pomocy naukowych. Poza walorami wizualnymi jest także ciekawą i innowacyjną pomocą naukową. Do wykonania makiety użyto materiałów budowlanych m.in. płyty do zabudowy firmy WiM, klejów, impregnatów. Ten rodzaj materiałów pozwala na umieszczenie jej na zewnątrz szkoły bez obaw o jej uszkodzenie. Wykorzystanie do budowy materiałów budowlanych jest efektem własnych przemysłów ucznia i nauczycieli sprawujących opiekę merytoryczną nad wykonaniem pracy. Makiety modelarskie nie są niczym nowym, jednak wykorzystanie ich w szkolnictwie nie jest spotykane. Opracowanie projektu zagospodarowania, wykonanie makiety oraz praktyczna realizacja projektu przez uczniów jest działaniem innowacyjnym w procesie nauczania.

Inny element, który został wykonany przez uczniów, stanowi „Przewodnik po szkolnym Geoogrodzie”. W tym celu zostały zinwentaryzowane rośliny i skały, które znajdują się na działce szkolnej. Elementy te zostały skatalogowane w formie prezentacji. Kolejnym krokiem było zapoznanie się z możliwościami witryn internetowych pod kątem możliwości ich wykorzystania w tworzeniu gier dydaktycznych, krzyżówek związanych z tematyką opracowywaną do przewodnika. Treści zawarte w przewodniku są dostosowane do efektów kształcenia zawartych w Podstawie Programowej dla zawodów:

technik architektury krajobrazu, technik budownictwa i technik drogownictwa.

Chociaż tematyka przewodnika wydaje się być znana i ogólnie dostępna, jednak w pracy z uczniem ważny jest sposób przekazania tej wiedzy. W tym celu został opracowany pakiet gier edukacyjnych, które mają zachęcić ucznia do uczenia się poprzez zabawę. Wiemy, że uczniowie chętnie sięgają do tych technologii w różnych celach. Istnieje więc prawdopodobieństwo, że pomysł będzie sprzyjał nauce uczniów, a nauczycielowi pomoże w osiągnięciu celów. W tym przypadku ważne jest również to, że ten element edukacyjny jest dostępny na stronach internetowych dla wszystkich, (www.zsbolsztyn.pl/index.php/informacje/geoogrod).

Opracowany przewodnik ma wymiar dydaktyczny i stanowi własność intelektualną. Jest to rozwiązanie innowacyjne w obszarze promocji i sprzedaży usługi w sektorze edukacyjnym. Zawiera elementy nauczania za pomocą Internetu i stanowi uzupełnienie klasycznego nauczania.

Ze względu na różnorodność formy przewodnik może być wykorzystany w wielu sytuacjach dydaktycznych nie tylko podczas zajęć szkolnych. Zestaw sprzyja uczeniu się i osiąganiu założonych efektów kształcenia. Z punktu widzenia ekonomii uczeń nie ponosi kosztu zakupu przewodnika czy też kosztów związanych z korzystaniem z opracowanych gier dydaktycznych. Nie wymaga to również specjalnego oprogramowania.

Warto zaznaczyć, że uczennice, które wykonały przewodnik, uzyskały tytuł Finalisty w eliminacjach centralnych Olimpiady Innowacji Technicznych i Wynalazczości w kategorii pomoc dydaktyczna.

GEOOGRÓD daje nam wiele możliwości: prowadzenie zajęć plenerowych z przedmiotów przyrodniczych i zawodowych, naukę rozpoznawania skał i ich podziału ze względu na genezę powstania, naukę rozpoznawania roślin ozdobnych nasadzonych w szkolnym ogrodzie oraz ich pielęgnacji, organizację wydarzeń ekologicznych, wykładów naukowych i konferencji, prowadzenie zajęć w zakresie hortiterapii, organizację Dni Otwartych Geoogrodu dla dzieci i młodzieży z innych szkół, inspirowanie do kreatywnej pracy dla uczniów i nauczycieli, a także rozwijanie zainteresowań geograficznych i zawodowych. Jest to poligon edukacyjny, który może być modyfikowany i uzupełniany, jak również może być poszerzany jego zakres.

Zapraszamy wszystkich zainteresowanych do odwiedzania naszego GEOOGRÓDU i wykorzystania naszej bazy dydaktycznej do prowadzenia zajęć edukacyjnych.

*Regina Urbaniak, Hanna Kamińska
Zespół Szkół Budowlanych w Olsztynie*

Tablice dydaktyczne w Geoogrodzie

NOC SÓW w Biesalu

Koniec marca to okres wzmożonej aktywności większości sów. Mimo że najczęściej schowane są w mroku lub dziupli, z bliska fascynują swoim wyglądem i zachowaniem. W tę noc możemy odkryć tajemnicę hipnotyzujących oczu, bezszelestnych lotów i odgłosów rodem z horroru...

Ten krótki opis zachowań sów był „przyczyną” do zorganizowania 7. Edycji Ogólnopolskiego wydarzenia edukacyjnego NOCY SÓW pod egidą Stowarzyszenia Ptaki Polskie.

Uczniowie **Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Biesalu** wraz Piotrem Korolem i Mateuszem Peciem (leśnicy Nadleśnictwa Jagiełek) zorganizowali w dniu 23 marca Noc Sów w Leśnictwie Mitelki.

Obaj panowie wprowadzili uczniów w zagadnienia życia polskich sów i przedstawili ciekawą i wyczerpującą prezentację połączoną z odgłosami tych zwierząt.

Przed wyjściem do lasu w celu nasłuchiwania odgłosów sów zorganizowano dla wszystkich ognisko, gdzie można było upiec sobie kiełbasę.

Po pysznym posiłku nadszedł moment długo

wyczekiwany. Otóż wszyscy ochoczo ruszyli do lasu. Dzięki zachowanej ciszy nasz „wysilek” został nagrodzony i usłyszeliśmy puszczyka. Oprócz odgłosów sowy mogliśmy również usłyszeć kruka. Pełni wrażeń i zadowoleni wróciliśmy do leśniczówki, gdzie obejrzelśmy prezentację o budkach lęgowych dla sów oraz rozwiązywaliśmy zagadki, rebusy i krzyżówki na temat ptaków żyjących w Polsce.

Nasze działania nie mogłyby się odbyć, gdyby nie pomoc Pana Roberta Sawińca, który zorganizował nam przejazd na trasie Biesal – Mitelki – Biesal. W Nocy Sów wzięło udział 30 uczestników (uczniowie, nauczyciele, leśnicy i rodzice).

Ta bardzo ciekawa i edukacyjna lekcja z pewnością zapisze się na długo w pamięci wszystkich, zarówno młodych, jak i starszych uczestników spotkania.

Mirosława Gromacka, Marzena Zalewska
Szkoła Podstawowa w Biesalu

Ja i mały teatr po raz dziewiąty w Bartoszycach

Ponad 180 uczniów szkół podstawowych, gimnazjum i liceum ze szkolnych i międzyszkolnych zespołów nauczania języka ukraińskiego oraz dwóch szkół z ukraińskim językiem nauczania w województwie warmińsko-mazurskim zagościło 3 listopada 2017 r. na szkolnej scenie przy ulicy Leśnej w Bartoszycach.

Przeгляд teatralny od 9 lat cieszy się dużym zainteresowaniem dzieci, młodzieży oraz nauczycieli i jest jedynym tego rodzaju przedsięwzięciem w województwie warmińsko-mazurskim, przeznaczonym dla młodego pokolenia Ukraińców, realizowanym przez Stowarzyszenie Absolwentów, Sympatyków, Przyjaciół Szkoły „Kałyna” we współpracy z Warmińsko-Mazurskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie. Spotkanie teatralne jest jednym z działań w ramach zadania publicznego „Spotkania teatralno-poetyckie 2017”.

Młodzi adepci sztuki teatralnej, wcielając się w różnorodne role bohaterów bajek, spektakli teatralnych, inscenizacji wierszy, skeczy oraz kabaretu, mają doskonałą możliwość na rozwój i kształtowanie umiejętności artystycznych, recytatorskich i aktorskich, uczą się odwagi i pokonywania stresu podczas występów przed publicznością.

Żywe prezentacje teatralne, pełne pomysłów i kreatywności uczestników pokazały, że można jednocześnie pogłębiać zainteresowania kulturą Ukrainy, doskonalić umiejętność posługiwania się językiem ukraińskim i dobrze bawić się wraz ze spontanicznie reagującą publicznością.

Wystąpienia uczestników przeglądu teatralnego pokazały wielkie bogactwo tematyczne: od motywów patriotycznych do codziennych problemów szkolnych przedstawianych w formie satyrycznej, od tradycji ukraińskich do problematyki polsko-ukraińskich relacji historycznych.

Komisja konkursowa miała nie lada zadanie, aby wyłonić najciekawsze prezentacje teatralne spośród 18 grup. Nagrodą Grand Prix zostali odznaczeni młodzi artyści z Krukłanek i Wydmin za kompozycję literacko-muzyczną „Polska i Ukraina – jedna wielka rodzina”. Zaś tytuł laureata IX Wojewódzkiego Przeglądu Małych Form Teatralnych „Ja i Mały Teatr” otrzymali: grupa teatralna z Wydmin, zespół „Sribłyń” z Kandyt, grupa

„Malatko” z Olsztyna, „Ziroczy” oraz grupa teatralna uczniów kl. III-IV ze Szkoły Podstawowej nr 8 im. Łesi Ukrainki z UJN w Bartoszykach, kabaret licealistów z Zespołu Szkół z UJN w Górowie Iławeckim, grupa teatralna „Artyści” z Toprzn, gimnazjaliści z Olsztyna, uczniowie z międzyszkolnego zespołu nauczania języka ukraińskiego w Budrach, Sobiechach i Więckach.

Członkowie jury wyróżnili również najlepsze kreacje aktorskie. Siódmoklasistka Weronika Binik z Wydmin umiejętnie wcieliła się w rolę Chweśki w komedii „Jazykata Chweśka” („Pyskata Chweska”), a Bohdan Danilewycz, licealista z Górowa Iławeckiego, zaimponował rolą Kosti w kabarecie „Wszystkiemu winien jest horoskop”.

Przegląd „Ja i mały teatr” jest inicjatywą szczególnie cenną. To nie tylko artystyczna konfrontacja młodych aktorów, ale i wzajemne poznawanie się, zaś dla nauczycieli jest dodatkową formą doskonalenia i wymiany doświadczeń. Wszystkim natomiast zainteresowanym przedsięwzięcie pozwala na twórcze uczestniczenie w ukraińskim życiu kulturalnym.

Realizacja tego typu zadania pozwala na rozwój i podtrzymanie ukraińskiej tożsamości narodowej i jest bardzo dobrym przykładem zrozumienia potrzeb mniejszości narodowych i współpracy z administracją publiczną, w tym z Burmistrzem Miasta Bartoszyce. Bez finansowego wsparcia Urzędu Miasta Bartoszyce nie byłoby możliwości przeprowadzenia przedsięwzięcia na wysokim poziomie organizacyjnym i merytorycznym. Ponadto przedsięwzięcie służy wymianie doświadczeń wśród nauczycieli języka ukraińskiego oraz jest przykładem dzielenia się dobrą praktyką związaną z pracą z dziećmi i młodzieżą. Różne formy pracy z uczniami ukraińskimi motywują do pogłębiania wiedzy na temat kultury ukraińskiej i zachęcają młode pokolenie Ukraińców do pielęgnowania tradycji swoich przodków.

W imieniu organizatorów teatralnego przedsięwzięcia gorąco dziękuję WSZYSTKIM za wszelkie formy wsparcia IX Wojewódzkiego Przeglądu Małych Form Teatralnych „Ja i mały teatr”.

Lubomira Tchórz
W-M ODN w Olsztynie

Dziecięcym piórem

Dziecięcym piórem, czyli jak zrodził się Konkurs Literacki „Opowieść wigilijna wierszem i prozą”

Pisać każdy może, trochę lepiej lub trochę gorzej. Nie, to śpiewać każdy może... tak przynajmniej próbował improwizować Jerzy Stuhr. Ale przecież nie o to chodzi, jak co komu wychodzi. Z pisaniem jest inaczej. Szczególnie ważne jak wychodzi tym, którzy dopiero się tego uczą. Błądzą, nie rozumieją, nie potrafią, ale bardzo chcą.

Chciałam się przekonać, więc wymyśliłam konkurs literacki adresowany do młodych, zdolnych, pełnych pozytywnych emocji i chęci pisania. Inspiracją był czas. Zima, grudzień, świąteczne wzruszenia. Powstał więc emocjonalny temat „opowieść wigilijna wierszem i prozą”, bo jedni lubią poezję, a inni z upodobaniem oddają się prozie.

Udało się namówić do tego przedsięwzięcia „profesorów” z dawnych lat, z czasów moich studiów – dr hab. Anitę Frankowiak – pracownika Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej UWM, założycielkę Instytutu Dyplomacji i polonistkę w jednej osobie oraz dr Marię Rótkowską – kierownika Centrum Kultury i Języka Polskiego dla Cudzoziemców, także wykładowcę zakochaną w literaturze. Obie panie z niecierpliwością czekały na prace dzieci i młodzieży z niewielkiej podolsztyńskiej gminy Jonkowo. Wyczekiwałam ich również i ja z pewną obawą. Konkurs literacki to niezbyt popularna forma. Trzeba się napracować, a pisanie kojarzy się z przymusem i nudą.

Dostałam wspaniały prezent przedbożonarodzeniowy – pięćdziesiąt jeden prac.

Z niecierpliwością przeglądałam je w drodze na uniwersytet. Nie wierzyłam własnym oczom – były naprawdę dobre. Nie pomyliłam się. Komisja konkursowa była pod ogromnym wrażeniem. Nie mogła zdecydować, jak rozdzielić nagrody. Dodawała kolejne wyróżnienia, żeby nie skrzywdzić żadnego zdolnego dziecka i nie zapomnieć o żadnym mądrym tekście.

Zwycięzcy i wyróżnieni w Gminnym Konkursie Literackim „Opowieść wigilijna wierszem i prozą”

autor Wioletta Serowiec

Finał konkursu odbył się 12 grudnia 2017 r. w Szkole Podstawowej we Wrzesinie, w której na co dzień pracuję. Poranek Literacki zaplanowany na godzinę 9.00 zaowocował niesamowitymi emocjami. Udało się stworzyć atmosferę wielkiego szacunku i podziwu dla odczytywanych, nagrodzonych prac. Pojawili się tży wzruszenia. Dzieci z terenów podmiejskich stały się prawdziwymi twórcami kultury – niewinnej, szlachetnej, wysublimowanej. Utwory poprzetykane muzyką, teatrem zaczarowały zaproszonych gości ze wszystkich szkół w gminie Jonkowo: SP Nowe Kawkowo, SP Jonkowo, SP Wrzesina, Gimnazjum w Jonkowie. Rozmowy w kularach pokazały, jak dużą wrażliwością i dojrzałością odznaczają się młodzi literaci. Nieskrępowanie i bardzo swobodnie rozmawiali o swoich pracach. Wielu z nich pisze na co dzień, dla siebie.

W trakcie wręczania nagród widziałam w oczach naszych najlepszych pisarzy pewien rodzaj emocji cechujący ludzi mądrych, wrażliwych i skromnych. Jak dobrze, że ciągle są tacy między nami, mimo dominacji cyfrowej demencji i przepychu kultury obrazkowej.

Trzeba o nich mówić i promować wrażliwość literacką. Stąd kolejny szalony pomysł – wydawnictwo książkowe z nagrodzonymi i wyróżnionymi pracami. Czy się powiedzie? Mocno wierzę, że przy wsparciu dobrych, wrażliwych ludzi i odrobinie szczęścia tak.

W gronie zwycięzców i wyróżnionych znaleźli się:

Kategoria kl. IV-VI

I miejsce

Zofia Towalska

II miejsce

Agata Segień

III miejsce

Patrycja Block

wyróżnienia

Katarzyna Wielecka

Wiktoria Szczerbał

Wiktoria Dąbrowska

Kategoria kl. VII i gimnazjum

I miejsce

Zofia Derewecka

II miejsce

Wojciech Piłat

III miejsce

Oliwia Turek

wyróżnienia:

Kornelia Pietrolaj

Mateusz Kolender

Kornelia Kozłowska

*Izabela Kędzierzawska
Szkoła Podstawowa we Wrzesinie*

II Dzień Kultury Hiszpańskiej w ZSO

8 lutego 2018 r. odbył się w **ZSO w Ornece** II Dzień Kultury Hiszpańskiej. W tym roku uczniowie poznawali kulturę i zwyczaje Peru, Boliwii, Chile, Paragwaju, Urugwaju, Wenezueli, Kuby, Kuby i Meksyku. Zaangażowanie uczniów zespołu sprawiło, że było to prawdziwe święto kultury krajów hiszpańskojęzycznych. Uczestnicy mieli okazję spróbować mole (kurczaka po meksykańsku w sosie czekoladowo – pikantnym), yerba mate (napoju popularnego w Paragwaju), guacamole, jalapenos (pikantnych papryczek), tortilli meksykańskich oraz alfajores (pysznych ciastek znanych w całej Ameryce Łacińskiej).

Licealiści i gimnazjaliści opowiadali po hiszpańsku o wybranych krajach. Mieli też okazję nauczyć się ruedy de casino, tańca rodem z Kuby. Usłyszeć można było najpopularniejsze piosenki: „Guantanamera” czy „Cielito lindo” w wykonaniu uczniów. Gościem specjalnym był o. Stefan Kukuła SVD, misjonarz werbista, który zabrał nas w podróż do Chile, Argentyny i Urugwaju.

Uczestnicy spotkania wzięli udział w konkursie o krajach hiszpańskojęzycznych.

W kategorii szkół ponadgimnazjalnych

I miejsce zajęła **Klaudia Olewniczak** z II b LO z ZSO w Ornece,

II miejsce zajęła **Julia Lisowska** z I LO z ZSO

III miejsce **Miłosz Waraksa** z tej samej klasy.

W kategorii szkół gimnazjalnych poszczególne miejsca zajęli:

I – **Zuzanna Szyszko** z Gimnazjum nr 2 w Ornece,

II – **Maria Kondyra** z Gimnazjum nr 2 w Ornece,

III – **Patrycja Andryłowicz** z Gimnazjum nr 1 w Ornece.

W kategorii szkół podstawowych poszczególne miejsca zajęli:

I – **Zuzanna Skowyrska** z SP4,

II – **Helena Junko** z SP 1 i I

II – **Inka Junko** z SP 4 - w Ornece.

Wszystkim zwycięzcom gratulujemy i zapraszamy za rok na kolejny konkurs i spotkanie z kulturą iberoamerykańską.

¡Felicidades y hasta la vista!

Anna Żołądek

Liceum Ogólnokształcące w Ornece

Egzotyczne widoki, smaki, przeżycia... - wizyta na Maderze

Od 10 do 16 grudnia 2017 r. ośmioosobowa grupa przedstawicieli społeczności **Zespołu Szkolno – Przedszkolnego w Wieliczkach** wzięła udział w wyjeździe do Makaronezji w ramach realizowanego w szkole w latach 2017 – 2019 projektu Erasmus+ "Bright Green Lands".

Uczestniczące w projekcie szkoły z Chorwacji, Portugalii, Włoch oraz nasza znajdują się w różnych częściach Europy, wszystkie jednak na terenach zwanych

"zielonymi ptucami". Staramy się łączyć edukację ekologiczną oraz ICT z doradztwem zawodowym. Świadomość ekologiczna jest ważna dla wszystkich partnerów projektu i dlatego jako centra edukacyjne będziemy angażować się w stałą kampanię na rzecz ochrony środowiska. Młodzież, dzięki spotkaniom z osobami mającymi zatrudnienie w pobliskich przedsiębiorstwach, pozna warunki i charakter wykonywanej tam pracy. Skoncentrujemy się na zawodach związanych z leśnictwem, stolarstwem, budową jachtów, obróbką drewna – wyjaśnia Elżbieta Karaś – koordynatorka projektu.

Wizyta na wyspie wiecznej wiosny była pierwszym spotkaniem uczestniczących w projekcie placówek. Gospodarze przygotowali bardzo atrakcyjny program: uczestników nie tylko zaproszono do szkół, w których przedstawiono sposób funkcjonowania placówek i przybliżono system edukacyjny, ale także zapewniono liczne atrakcje kulturalno – turystyczne. Fantastyczne pokazy wokalne, baletowe, wystawy i parki tematyczne, wycieczki na góry, do jaskini Sao Vicente, wioski rybackiej-Camara de Lobos, do hodowli pstrągów tęczowych PostoAguicola w Ribeiro Frio, fabryki miodu z trzciny cukrowej w Calheta, rejs po Oceanie Atlantyckim, degustacja regionalnych portugalskich potraw pozostawiły niezatarte wspomnienia wszystkich uczestników spotkania.

Jolanta Motulewicz

Zespół Szkolno – Przedszkolny w Wieliczkach

Adwentowe POLA NADZIEI

Wolontariusze **Szkolnego Koła Caritas Bł. Ks. Jerzego Popiełuszki w Butrynach**, najstarszego na Warmii, przeprowadzili adwentową akcję POLA NADZIEI w Galerii Warmińskiej w Olsztynie. Zbiórka pieniędzy zostanie przeznaczona na zakup sprzętu medycznego i rehabilitacyjnego dla najmłodszych pacjentów Hospicjum Domowego Caritas w Olsztynie. Jesteśmy wdzięczni droгим Rodzicom wolontariuszy

za przywiezienie ich z Nowej Wsi, Starej Kaletki, Chaberkowa i ze Zgniłochy na naszą akcję do Olsztyna. Finał akcji nastąpi, gdy na naszych przyszkolnych „poletkach nadziei” zakwitną żonkile. Symbolem akcji jest żonkil, znak nadziei i miłosierdzia. Sadzony jesienią, a kwitnący wczesną wiosną mówi nam o nadziei, którą mamy nieść ciężko chorym i odchodzącym z tego świata, ponieważ życie ludzkie nie kończy się ze śmiercią. Zebrane wiosną kwiaty będziemy rozprawdzać w naszych środowiskach. Tegorocznej edycji PÓL NADZIEI honorowo patronuje JE Abp Józef Górzyński i Prezydent Olsztyna Piotr Grzymowicz.

*Krzysztof Gajewski
opiekun SKC*

Konkurs Prozawodowy „Dobry Zawód Twoją Szansą”

14 marca 2018 roku w **Zespole Szkół Budowlanych im. Żołnierzy Armii Krajowej w Olsztynie** odbyła się V edycja Konkursu Prozawodowego dla Gimnazjalistów „Dobry Zawód Twoją Szansą”. Po raz kolejny uczniowie klas gimnazjalnych mieli okazję uczestniczyć w konkursie innym niż wszystkie. Ta formuła konkursu, w której uczniowie gimnazjów mieli szansę sprawdzenia swoich możliwości praktycznych, zdobyła duże uznanie zarówno wśród gimnazjalistów, jak i doradców zawodowych – podkreślali oni celowość takich zadań, które pozwala młodym ludziom na zorientowanie się, jakie umiejętności posiadają i na co powinni zwrócić uwagę, wybierając szkołę. Dzięki bezpośredniemu spotkaniu z praktycznymi zadaniami zawodowymi np. wykonanie krzeselka dla przedszkolaków, pomalowanie ścianki zgodnie z projektem, umiejscowienie na mapie budynku przy wykorzystaniu danych geodezyjnych, uczniowie klas gimnazjalnych mogli sprawdzić się w nowej roli, a zarazem poznać podstawy poszukiwanych zawodów kształconych w ZSB.

W tegorocznym konkursie wzięło udział szesnaście 2- osobowych drużyn złożonych z gimnazjalistów z terenu Olsztyna oraz Dobrego Miasta, Węgoja i Durąga. Wszyscy uczestnicy zmagali się z sześcioma konkurencjami, przygotowanymi przez nauczycieli i uczniów ZSB, z zakresu: architektury krajobrazu, budownictwa, geodezji, przedmiotów sanitarnych, drzewnych oraz matematycznych – „Młody Biznesman”. Wszyscy również wykazali się dużym zaangażowaniem i determinacją w wykonywaniu zadań konkursowych.

W tym roku I miejsce zajęli uczniowie ze Szkoły Podstawowej nr 14 w Olsztynie, wygrywający główną nagrodę – przenośne głośniki. II miejsce przypadło uczniom ze Szkoły Podstawowej nr 5 w Olsztynie, a III miejsce drużynie ze Szkoły Podstawowej nr 311 w Olsztynie. Wszyscy uczestnicy konkursu oraz ich opiekunowie otrzymali dyplomy, podziękowania i drobne upominki.

*Lidia Nowacka, Małgorzata Bigus
Zespół Szkół Budowlanych w Olsztynie*

Lekcja wielkopostnego miłosierdzia

Wolontariusze **Szkołnego Koła Caritas Bł. Ks. Jerzego Popiełuszki w Butrynach** przeprowadzili 14. Ogólnopolską Zbiórkę Żywności Caritas „Tak. Pomagam!” w piątek i sobotę na początku marca w sklepach „Biedronka” w Olsztynie. 400 kg artykułów spożywczych wsparli seniorów, samotnych i potrzebujących z parafii św. Jakuba w Butrynach i dożywianie uczniów Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Butrynach. Jesteśmy wdzięczni firmie Wojciech Rzeszotarski Transport Osobowy za przywiezienie wolontariuszy po skończonych lekcjach na akcję z Butryn do Olsztyna, drogim rodzicom wolontariuszy z Butryn, Nowej Kaletki, Starej Kaletki, Chaberkowa, Zgniłochy oraz Łajs za ich odbiór po skończonej zbiórce, a także firmie BARTBO z Butryn za przewóz zebranych artykułów spożywczych. Ta lekcja wielkopostnego miłosierdzia oparta była na poście, modlitwie i jałmużnie.

*Krzysztof Gajewski
opiekun SKC*

Popularnonaukowe warsztaty w Instytucie PAN w Olsztynie

23 lutego 2018 roku uczniowie **Szkoły Podstawowej nr 8 im. Łesi Ukrainki z Ukraińskim Językiem Nauczania w Bartoszczach** odznaczający się bardzo dobrymi wynikami w nauce, zachowaniu, a także angażujący się w akcje społeczne i posiadający wysokie osiągnięcia naukowe, mieli możliwość wzięcia udziału w warsztatach popularnonaukowych, organizowanych w Instytucie Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności Polskiej Akademii Nauk w Olsztynie.

Zajęcia trwały dwie godziny. Każdy z uczestników wykonał wybraną przez siebie bakterię, przebywającą w przewodzie pokarmowym człowieka, za pomocą przyborów plastycznych. Nauczyliśmy się również tworzyć obrazki z drożdży. Niestety musieliśmy poczekać aż drożdże urosną i wyniki naszej pracy można byłoby

podziwiać dopiero kolejnego dnia. Z pewnością zapamiętamy, które napoje są zdrowe dla naszego organizmu dzięki pokazowi „Magiczne przeciwutleniacze w napojach”. Nasza skóra stała się bardziej nawilżona na skutek własnoręcznie przygotowanego kremu z dobranych przez nas składników i olejków eterycznych. Wykonaliśmy własne preparaty z bakterii występujących w jogurtach oraz obejrzelśmy je pod mikroskopem. Omówiliśmy ich działanie na organizm człowieka. Przygotowaliśmy również tzw. gluta o wybranym kolorze i konsystencji.

Podczas zajęć zdobyliśmy wiele przydatnej wiedzy. Z pewnością zapamiętaliśmy mnóstwo informacji, które dzięki możliwości „dotknięcia wiedzy”, łatwiej przyswoiliśmy. Wszystkiemu towarzyszyła świetna zabawa i uśmiechy uczestników. Wielki ukłon w kierunku Instytutu Polskiej Akademii Nauk w Olsztynie oraz osób prowadzących pokaz. Szczególne podziękowania za popularyzację nauki składamy prof. dr hab. Mariuszowi Piskuta oraz pani Kamili Penkacik, Ewie Łoś oraz wszystkim pracownikom, którzy w bardzo interesujący i przystępny sposób przekazali nam wiedzę i zainteresowali nas prezentowaną tematyką.

Jesteśmy bardzo zadowoleni z warsztatów i z wielką chęcią wzięlibyśmy udział w kolejnych.

*ucz. kl. II gimnazjum Kinga Bącik
Szkoła Podstawowa nr 8 w Bartoszczach*

